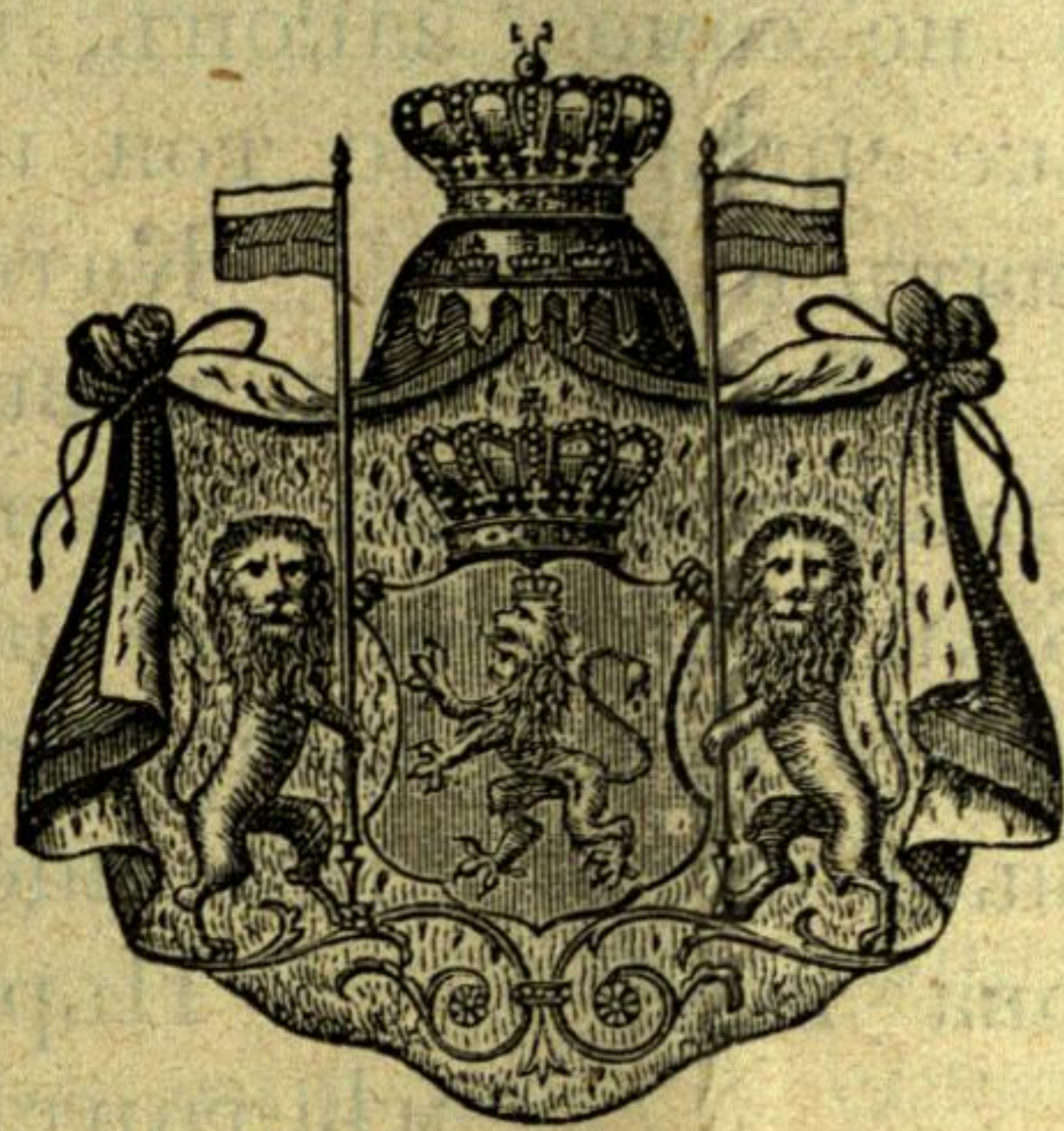

ДЪРЖАВЕНЪ ВѢСТНИКЪ.

ДЪРЖАВЕНЪ ВѢСТНИКЪ

излиза

за сега три пѣти въ седмицата, вторникъ, четвъртъкъ и сѣбота.

Годишна цѣна на „Държавенъ Вѣстникъ“

за въ Княжеството е 16 л. за повѣтъ съ прибавление на пощенскитѣ разноси.

ЗА ВСЯКАКВИ ПУБЛИКАЦИИ

се плаща

за 1 редъ въ стълбецъ отъ $\frac{1}{2}$ страници 40 стот. а за такъвъ въ $\frac{1}{8}$ с. 3'

Писма за абонamenti и публикации

и всичко що се отнася до Държавенъ Вѣстникъ се испраща до Администрацията му.

ГОД. IV.

СОФИЯ, срѣда 8 септемврий 1882.

БРОЙ 103.

ОФФИЦИАЛЕНЪ ДѢЛЪ.

По Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла.

УКАЗЪ

№ 580.

НИЙ АЛЕКСАНДРЪ I.

Съ Божия милость и народната воля

Князь на България,

По предложението на Наштътъ Министръ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, представено Намъ съ докладътъ му отъ 19 Августъ 1882 год. под № 6637 и съгласно съ мнѣнието на Държавниятъ Съвѣтъ.

ПОСТАНОВИХМЕ И ПОСТАНОВЛЯВАМЕ:

1) Да утвърдимъ избирателниятъ законъ, приетъ отъ Държавниятъ Съвѣтъ въ засѣданието му отъ 14 текущия Августъ.

2) Да заповѣдаме да се обнародва тоя законъ и да се тури въ дѣйствиe немедленно.

3) Съ туряние въ дѣйствиe тоя законъ се отмѣнява закона отъ 17 Декемврий 1880 год. за избирание депутати въ народното Сѣбрание.

4) Наштътъ Министръ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла се натоварва съ изпълнението на настоящиятъ указъ.

Издаденъ въ гр. Шуменъ на 25 Августъ 1882 год.

На първообразното съ собствената ръка на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО написано:

Александръ.

Приподписалъ: Управляющий Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла: Д. Д. Агура.

Докладъ до Негово Височество Князя.

№ 6637.

Господарю!

Законитѣ, по които се извършватъ разнитѣ избори, сж отъ чрѣзвычайно голѣма важность между ония народи, въ които представителнитѣ учреждения сж широко развити, както това е въ Българското Княжество. Общинскитѣ управления, окръжнитѣ сѣвѣти, Народното Сѣбрание, сѣдебнитѣ засѣдатели, касиеритѣ на земледѣлческитѣ каси, па даже и Държавния Съвѣтъ, произтичатъ отъ избора на гражданетѣ като отъ единственъ върховенъ источникъ.

Изборитѣ за разнитѣ тия учреждения се извършватъ обаче на основание закони, които се различаватъ едни отъ други, както по врѣмето на изданието си, тъй и по происшествието си и по духа, който е владѣялъ, когато сж били тѣ изработвани.

Най стария отъ тия закони е оная, по който се избиратъ окръжнитѣ сѣвѣти, сѣдебнитѣ засѣдатели и казначейтѣ на земледѣлческитѣ каси и който е издаденъ отъ управлението на Руския Императорски Коммисаръ въ Бъл-

гария; общинскитѣ управления се избиратъ по Княжеския указъ отъ 14 Августъ 1879 год., а Народното Сѣбрание се избира съгласно съ закона отъ 17-й Декемврий 1880 год.

Всичкитѣ тия избирателни закони представляватъ между себе си, по злосчастие, голѣми разлики единъ отъ други, разлики които затрудняватъ и побъреватъ избирателя и които не му позволяватъ да добие опитността, която е толкова необходима за правилното изпълнение на неговитѣ политически права и обязанности.

За тия всички причини се яви нуждата да се изработи единъ единственъ избирателенъ законъ, като се исчерпи всичко щото е добро и полезно отъ сѣществующитѣ сега разни избирателни закони и като се взематъ въ внимание и опититѣ, които сж се направили отъ досегашното практикуване на разнитѣ избирателни системи.

За да се избѣгнатъ разнитѣ системи и категории и за да не се повтарятъ грѣшкитѣ, които произтичатъ отъ това разнообразие, въ новия законопроектъ се полага за основа на избирателното право, по всичкитѣ избори, които се правятъ, единъ единственъ избирателенъ списъкъ и именно, списъка въ общината, понеже гражданина прави частъ отъ държавата чрѣзъ общината си и понеже той черпи избирателното си право чрѣзъ мѣстожителството, което има въ една община, мѣстожителство, което може лесно да се докаже и не може да дава поводъ на никакво оспорване.

Въ сѣщия законопроектъ не се иска никакъвъ имущественъ цензъ, никакво доказателство за плащане данъ за да бѣде нѣкой избирателъ, и оная, който нѣма постоянно мѣстожителство, може лесно да го придобие.

Избираемостъта е тоже улеснена въ тоя проектъ; тя се предоставя на всѣки гражданинъ, който не е вредителъ на общината си или на Държавата.

Съ една дума настоящия проектъ на избирателенъ законъ, като въодушевенъ отъ единъ свободолубивъ и умѣренъ духъ, има за цѣль да почита правата на всѣки гражданинъ и да даде на избирателнитѣ учреждения една правилна и еднообразна основа. Това ще се докаже чрѣзъ разглѣдаването на самия законопроектъ въ неговитѣ подробности.

I.

Система на изборитѣ.

Въ настоящия законъ е взета за основа на всичкитѣ избори двустепенната система, сирѣчь, оная избирателна система, която, както се каза по горѣ, се въведе въ Княжеството отъ Императорския Руски Коммисаръ и която се употрѣблява още и до сега въ изборитѣ за окръжнитѣ сѣвѣти, за сѣдебнитѣ засѣдатели и проч. и по която станяха и изборитѣ за Държавния Съвѣтъ. Чрѣзъ тая система, массата на народа прави измежду себе си единъ отборъ на по-добритѣ свои съграждане, на ония сирѣчь, които се ползватъ отъ неговото уважение и довѣрие и които той натоварва да избератъ народнитѣ прѣставители. Тѣй избраннитѣ второстепенни избиратели — гласнитѣ — сж, безъ всѣко съмнѣние, най-честнитѣ, най-развититѣ лица въ общината, сирѣчь оная, които съ право се ползватъ отъ най-голѣмата популярность между своитѣ съграждане.

Тая избираща система заслужава уважение не само въ България, но и на всѣко друго мѣсто; понеже чрѣзъ нея народа доброволно указва на лицата, които иматъ най-голямата способностъ да сж *гласни* и които сж най-достойни да избержтъ окончателнитѣ негови представители. Тая система е обаче особено необходима въ България, дѣто народа е отъ кжсо врѣме повиканъ на самостоятеленъ политически животъ и дѣто массата още не е добила оная опитностъ въ общественитѣ дѣла, която е толкова необходима за доброто управление на страната.

Двустепенната система не лишава никого отъ избиращата право, понеже не само она упражнява едно право, който го упражнява самъ, но тоже и она, който упражнява това свое право чрѣзъ друго лице, което има неговото довѣрие. Двустепенната система е даже най-сгодното срдство за да гарантира на всѣки гражданинъ възможността да упражни избиращата си право.

Съзнанието важността на избиращата актъ не е още проникнало массата на населението до такъва степенъ, щото да го подбужда да оставя спокойствието си и занятията си, за да тича къмъ избиращата урна; напротивъ отъ самитѣ протоколи на Народното Събрание явно се вижда, че почти всичкитѣ избори отъ първия недѣленъ день не сж можли да се състоятъ, понеже повечето пжти нито една четвъртъ часть отъ избиращитѣ сж се явявали, или защото никой отъ кандидатитѣ не е получилъ една четвъртъ часть отъ гласоветѣ. И това доказва, че по-голямата часть отъ избиращитѣ не е била въ състояние да иде да гласоподава и, слѣдователно, да се ползова отъ избиращата си право.

Отъ сжщитѣ тия протоколи излиза тоже на явѣ, че почти всичкитѣ избори сж ставали на втория недѣленъ день, сиречь тогава, когато избора е билъ законенъ, каквото число избиратели и да сж се явявали, и че едно голѣмо число отъ представителитѣ не сж получвали повече отъ 200 до 400 гласа върху 2000 до 3000 записани избиратели. Въ тия протоколи се вижда още, че има представители избрани съ 52, 81, 87, 97, 107, 134, 136, 143, 152, 154, 158, 161, 164, 174, 181, 183, 201, 202, 223, 226, 230, 235, 236, 258, 259, 280, 290 и проч.

Има обаче и една втора причина за лошия резултатъ отъ системата на прямитѣ избори; тая причина е, че избирателя нѣма никаква воля да тича въ центра на избиращата околия за да гласоподава за лица, които не му сж познати, които той нито е виждалъ, нито е чувалъ и по тая причина изборътъ му не може да бжде удовлетворителенъ, защото е несъзнателенъ. Нѣма съмнѣне обаче, че избирателя ще упражни съ ревностъ правото си, когато ще се повика да гласоподава почти прѣдъ дома си и когато ще трѣбва да даде гласа си за единъ *повѣренникъ*, неговъ съседъ, неговъ съобщинникъ, които той познава и уважава. Тогава тѣй избраннитѣ гласни, по малобройни на число, ще изпълнятъ съ готовностъ мандата, съ който сж били натоварени отъ тѣхнитѣ съграждане, особено когато ще получатъ възнаграждение за пжтнитѣ си разности и когато ще подлѣжатъ на отговорностъ въ случай на немарливостъ (чл. 42 и 87).

Съ една дума по системата на прямитѣ избори твърдѣ малко избиратели сж се ползовали отъ правото си и много отъ представителитѣ сж били избрани само съ 90 до 300 гласа отъ 2000 и повече избиратели, когато съ двустепенната система почти всичкитѣ Български граждани ще иматъ възможностъ и леснина да гласоподаватъ.

Не безъ нужда е двустепенната избираща система и за изборитѣ на окръжнитѣ съвѣти, на сждебнитѣ засѣдатели, както и на общинскитѣ съвѣти. И въ тритѣ тия случаи избирателитѣ ще иматъ да пжтуватъ при упражненіе на правото си, та за това и трѣбва да имъ се направятъ възможнитѣ улеснения. За избиранието и на общинскитѣ съвѣти даже тѣ ще трѣба тоже да пжтуватъ, понеже повечето български села сж малки и ще стане нужда да се съединяватъ нѣколко такива села за да образуватъ една община. Но и ако да не сжществуваше тая нужда за общинскитѣ съвѣти, двустепенната избираща система пакъ бѣше необходима да се приложи и за изборитѣ на тия съвѣти, за да има въ България единъ само избираща

законъ, вмѣсто два, три или четири и за да се отбѣгватъ по тоя начинъ грѣшкитѣ и недоумѣнията.

Като се доказа ползата, която ще излезе за страната отъ възвръщаніето къмъ избиращата система, въведена въ Княжеството отъ Императорския Русски Каммиссаръ, остава да се разгледатъ подробноститѣ на настоящия законно-проектъ, сирѣчь начина, по който тая избираща система ще се упражнява.

Първостепеннитѣ избиратели ще се сгрупиратъ отъ мѣстнитѣ общински власти на махаленски купове (чл. 21, 22, 23 и 24). Никой произволъ не може да се вмжне въ съставяніето на тия купове, понеже закона предоставя тая длъжностъ на общинското управление, сирѣчь на самата община, и опредѣля, че за съставяніето имъ трѣбва да се слѣдва реда на кжщитѣ на избирателитѣ (чл. 22).

Въ избиращия день избиращитѣ купове, свободни отъ всѣко външно влияние, ще избержтъ за гласни лицата на които иматъ най-големо довѣрие. Още по-голяма свобода се дава на куповетѣ, като не имъ се ограничава правото да избержтъ когото щжтъ, и като не се пресилватъ да избиратъ грамотни или неграмотни; отъ тѣхъ се изисква само да избержтъ за гласенъ оногova изъ помежду си, когото искатъ и за когото сж убѣдени, че ще ги представи най-добрѣ и най-достойно при избиранието на депутати или на членове за разнитѣ съвѣти и проч.

За избирание народни представители и окръжни съвѣти, всѣка група ще се съставя отъ петдесетъ първостепенни избиратели. Ако се смѣтне въ кръгло число, че всичкитѣ първостепенни избиратели въ цѣла България възлизатъ до 400 хиляди души ще да се получи едно срднѣо число отъ 8,000 души гласни за цѣлата страна или срднѣо число по 666 гласни на окръгъ (чл. 71 и 99).

За изборитѣ на общинскитѣ съвѣти групитѣ ще се съставятъ отъ 10 до 50 избиратели, споредъ населението на общината (чл. 21). Видѣ се за предпочтително да стане тая съразмѣрностъ, не споредъ числото на жителитѣ, но споредъ числото на избирателитѣ, на което единствено трѣбва да се обръща внимание, когато е въпроса за избиращата дѣйствія. Споредъ сжществуящитѣ данни за населението на общинитѣ, тѣй както тѣ сж сега и както ще бжджтъ съставени отъпослѣ, може да се смѣта, че никой общински съвѣтъ не ще бжде избранъ съ по-малко отъ двадесетъ гласни или съ повече отъ сто. Ще да сжществувва прочее винаги съобразно сходство между числото на гласнитѣ и числото на избраннитѣ отъ тѣхъ членове на общинския съвѣтъ.

Начинътъ, който се прие въ тоя проектъ за сгрупираніето на първостепеннитѣ избиратели е предложенъ отъ Държавния Съвѣтъ. Въ общинския законъ, който той изработи и принципа на който той се облѣга е, че избиращитѣ групи трѣба да се съставляватъ всѣкога отъ 50 избиратели. Но понеже има общини съ малочисленно население, и може да се случи, че числото на гласнитѣ да не е по-големо стъ числото на членоветѣ на общинскитѣ съвѣти, които тѣ ще избиратъ, ако-групитѣ се съставятъ отъ 50 избиратели, за това се рѣши да се допусне щото въ такива общини групитѣ да бжджтъ по-малки, сирѣчь отъ 10 и 25, избиратели, вмѣсто 50, за да се образуватъ, по тая начинъ, два или три пжтя повече гласни отъ колкото ще е числото на лицата, които тѣ ще избиратъ. Съ една дума, тая градация не се е приела за да увеличава или намалява избиращитѣ права на тия или ония общини, но единствено за да се даде възможностъ на малкитѣ общини да достигатъ до по-сполучливи избори чрѣзъ увеличението числото на гласнитѣ.

Слѣдъ избиранието на гласнитѣ, тѣй както се разясни по-горѣ, слѣдва въ проекта начинътъ, по който тия гласни дѣйствуватъ и опредѣленіето отдѣлно за всѣкий единъ отъ изборитѣ, които гласнитѣ ще извършватъ, за съставленіето на общинскитѣ управления, на окръжнитѣ съвѣти и на Народното Събрание.

II.

За избиращитѣ списъци.

Правото за гласоподаване е основано на записванието въ избиращитѣ списъци (чл. 1). Списъцитѣ се съста-

вляватъ за всѣка община отдѣлно (чл. 5). Всѣкий избирателъ прочее трѣба да се привърже обязательно къмъ една община (чл. 18 и 19). Тѣзи мисль се зае отъ послѣдния законъ за избиранieto на народни представители (чл. 16), законъ приетъ отъ Народното Събрание (17 Декември 1880 год.)

За да се опредѣлятъ необходимитѣ условия, по които може да бѣде нѣкой записанъ въ избирателнитѣ списъци, взеха се, съ нѣкои твърдѣ маловажни исключения, опредѣленията на закона за общинитѣ, изработенъ отъ Държавния Съвѣтъ. Тѣзи условия сж: избирателя да е навършилъ 21 година и да е Български поданикъ. Слѣдъ това иде изброението на неспособнитѣ, сиречь на качества ко-ито не позволяватъ на гражданина да е избирателъ.

Всѣкий е съгласенъ че трѣба да се лишаватъ отъ избирателно право умоповреденитѣ и тѣзи които могатъ да се считатъ за опятнени по сждъ и чрезъ безчестенъ занаятъ (чл. 4).

Когато нѣкой е осжденъ на тежко наказание, сиречь най-малко на една година затворъ, тежестъта на претърпѣното наказание доказва достатъчно тежестъта на виновността му, безъ да има нужда да се опредѣлятъ причинитѣ за осжданието.

Не е обаче сжщото, когато е въпросъ за по лежки наказания. Тука причината за исключаване произлѣзва повече отъ характера на безчестието, което е свързано съ нѣкои видове престѣпления. Освѣнъ това изисква се щото наложеното наказание да не бѣде по малко отъ извѣстенъ минимумъ и да надминава единъ мѣсець тъмниченъ затворъ.

Въ числото на неспособнитѣ влѣзватъ осжденитѣ за измама въ качеството и количеството на продадената стока, това което е единъ видъ мошеничество.

Исключаватъ се отъ избирателнитѣ списъци военнитѣ, които се намиратъ въ дѣйствителна служба. Пасивната покорностъ, която тѣ дължатъ на Държавата, отнема имъ потрѣбната свобода за да бждатъ избиратели. Тѣ не биха могли да иматъ тѣзи свобода освѣнъ въ ущърбъ на необходимата дисциплина (чл. 2).

Държавния Съвѣтъ не безъ причина е изискалъ въ общинския си законопроектъ отъ избирателитѣ да притѣжаватъ недвижими имоти (чл. 2 и 3) или да бждатъ синове на землевладѣлци, или да се занимаватъ съ независимо занятие. Нужно е наистина щото единъ чловѣкъ дѣйствително да е установенъ въ страната или чрезъ своитѣ интереси, или чрезъ интереситѣ на фамилията си, или, въ отсъствие на такива, да представя поне за гаранция личната си независимостъ, за да има право да бѣде избирателъ, защото иначе, безъ тия ограничения, страната може да падне въ ржцѣ на хора, които нѣматъ интересъ да владѣе въ нея сигурностъ, тишина, редъ и законностъ, но напротивъ иматъ интересъ да владѣе въ нея безредието несигурността и разстройството.

Може да се допустнѣтъ безусловно за избиратели, бившитѣ офицери, и унтеръ офицери, държавнитѣ и общинскитѣ чиновници, на които заслугитѣ гарантиратъ способността и нравственността имъ.

Предлагаемитѣ законъ не прави разлика, отъ точка зрѣние на избирателното право, между разнитѣ видове избори (чл. 1 и 2). Сжщитѣ условия, които Държавния Съвѣтъ е предложилъ за участвуване въ изборитѣ на общинскитѣ управления, ще трѣбва да се изискватъ за другитѣ избори.

Съ сжществуването само на единъ избирателенъ списъкъ въ всѣка община, се избѣгватъ двойни трудове и погрѣшки.

Проекта обаче полага за начало, че за да може единъ избирателъ да вземе участие въ изборитѣ за депутати и членове на окръжнитѣ съвѣти, той трѣба поне да представлява ония гаранции, които се изискватъ отъ всѣкиго за да може да вземе участие въ изборитѣ на общинскитѣ съвѣти. Каза се по-горѣ, че естественното сѣдалище на избирателнитѣ списъци е общината. Гражданина се привързва на Държавата чрезъ общината. Той черпи отъ нея началото на своитѣ политически права. Това трѣба да бѣде по особености тѣй и въ България, гдѣто общинското чювство е било всѣкога толкова развито и живо. Общинскитѣ избори ще бждатъ слѣдователно источника на дру-

гитѣ. Нека се забѣлѣжи още и това, че всичкитѣ избори ще ставатъ по единъ и сжщи начинъ, сиречь първостепеннитѣ избиратели ще избиратъ всѣкога само гласнитѣ, които отпослѣ ще извършатъ окончателнитѣ избори (чл. 28). Всѣкий изборъ, даже не общински, споредъ начина, по който той ще става, ще има слѣдователно общински характеръ, защото съвършено нелогично щеше да бѣде ако се изискваше различни избирателни способности за извършване двѣ еднакви дѣйствия.

Слѣдъ като се опредѣли за всичкитѣ избори способността на гражданетѣ, тя трѣбва да се изрази чрезъ вписването въ избирателнитѣ списъци.

Колкото сж по важни тѣзи списъци, толкова по нужно бѣше да се повѣри провѣрката и надзора имъ на едно учреждение за независимостъта на което никой не може да се съмнѣва. Това е предвидено въ 5 членъ, който предоставя на общинското управление или на една особна комисиия, която това управление ще избира изъ помежду членоветѣ си, направата и преглѣжданieto на тия списъци.

Тѣзи списъци, распределени на колони, ще съдържатъ потрѣбнитѣ свѣдѣния за всѣки избирателъ. За да не се усложняватъ търсенията, показването на годинитѣ не се изисква въ тѣхъ. Самото му записване въ избирателния списъкъ е доказателство, че избирателтъ има повече отъ 21 години.

Въ една особенна колона ще се показва чрезъ особенъ знакъ, ако той има повече отъ 30 години, сиречь ако е избираемъ (чл. 6). Този способъ ще да отърве управлението отъ съставяние безполезни списъци за избираемостъ. Когато нѣкой гражданинъ се избере за гласенъ, срѣщу изборътъ му може да се протестира, ако има причина за това. Списъцитѣ за избираемостъ не би препятствovali на подобни потѣжвания и по тая причина такива списъци сж излишни.

Съставения отъ общинското управление списъкъ се обявява чрезъ залѣпване на видни мѣста въ общинското управление. Той се публикува и въ вѣстницитѣ, тамъ гдѣто ги има. Датата на публикуването се констатира официално, защото отъ нея започева срока, въ разстояние на който списъка ще може да се поправи (чл. 7).

Всички оплаквания и заявления противъ списъка се подаватъ въ първа инстанция на учреждението, което е съставило тоя списъкъ, сиречь на общинското управление. Това учреждение ще се произнесе, слѣдъ като изслуша интересующитѣ се лица (чл. 8).

Странитѣ ще могатъ да обтѣжватъ това рѣшение предъ една Върховна комисиия, която засѣдава въ главния градъ на окръга. Болшинството на тѣзи комисиия е съставено отъ членове принадлежащи на изборни учреждения (чл. 12). Двама отъ членоветѣ сж лица отъ сждебното вѣдомство, на които съдѣйствието е особено полезно, когато има да се разглѣдватъ отъ избирателна точка зрѣния въпроси за граждански права, за подданство или за мѣстожителство.

Идеята за тѣзи Върховна комисиия е заета отъ 7-й членъ на приетия отъ Народното Събрание законъ за представителитѣ.

Законъ взема потрѣбнитѣ мѣрки, щото книгата, които сж нуждни за рѣшението на спора, да пристигнатъ до Върховната комисиия, скоро, сигурно и напълно (чл. 8, 9, 10 и 11).

По причина на административното си свойство, тѣзи комисиия се произнася по книгата и документитѣ и то дверемъ затворенимъ (чл. 13). Нейнитѣ рѣшения не подлѣжатъ на никакво обжалование, защото тя съставлява втора инстанция и защото е противно на началата да се отвори третя инстанция. Лицата, които сж подали заявленията противъ избирателния списъкъ, ще иматъ прочее двойна гаранция — изборни сждии и сждъ отъ двѣ инстанции.

Подиръ, като се изминѣтъ опредѣленитѣ срокове за заявления и за предизвиканитѣ отъ тѣхъ рѣшения, избирателния списъкъ ще се състави въ окончателната си форма (чл. 14). Той всѣка година се преглѣдва и се поправя споредъ новитѣ положения (чл. 15 и 16). Като се приключи окончателно на 31 декември всѣка година, той е въ сила прѣзъ течението на цѣлата слѣдующа година (чл. 17).

Презъ всичкото това врѣме всичкитѣ избори, които би станжло нужда да се направятъ, се извършватъ на основание на тия списъци.

III.

По изборитѣ за общинскитѣ управления.

За да бжде нѣкой избранъ за членъ въ общинското управление изискватъ се двѣ условия. Да е придобилъ чрезъ тридесетъ годишната си възраст умствена зрѣлостъ и да живѣе въ общината, за да може да изпълнява обязанноститѣ, които му се налагатъ отъ закона; защото може да се случи, че нѣкой хора притѣжаватъ недвижими имоти въ една община, нѣ се записали въ избирателнитѣ списъци на друга община, дѣто тѣ не живѣятъ (чл. 33).

Безкнижнитѣ, които не би могли да бждатъ кметове, не се изключаватъ отъ общинското управление, гдѣто отъ тѣхъ се изисква само да даватъ мнѣния. Закона оставя това на благоусмотрѣнието на избирателитѣ.

Отъ общинскитѣ управления трѣба да се изключаватъ (чл. 34) окръжнитѣ управители и околийскитѣ началници, които не могатъ да участвуватъ лично въ управлението на общинитѣ, защото тѣ трѣбва да ги надзираватъ: чиновницитѣ, които иматъ отблизо сношение съ населението, на което тѣ не могатъ да просятъ гласовѣтъ безъ ущърбъ на своята независимостъ; финансовитѣ агенти на Държавната, които трѣба да останатъ независими отъ управлението на общината; учителитѣ, общинскитѣ чиновници тѣй както и ония, които иматъ вземанье и даване съ общината, не могатъ тоже да влѣзатъ въ състава на общинския съвѣтъ, който е длъженъ да ги надзирава. Съ една дума отъ това управление се отстраняватъ всичкитѣ, които получаватъ плата отъ Държавното или общинското съкровище, първитѣ защото могатъ да иматъ надзора надъ тия управления, и вторитѣ защото сж служители на сжщитѣ управления. Отстраняватъ се тоже отъ общинскитѣ съвѣти и ония, които иматъ контракти съ общината, понеже тая послѣдната е длъжна да бди за точното имъ изпълнение на тия контракти, а това е невъзможно, щомъ тѣ могатъ да сж членове на управлението.

Числото на членовѣтъ на общинскитѣ управления е съразмѣрно съ числото на избирателитѣ (чл. 38). Управленията, за да бждатъ добри съставени, трѣбва членовѣтъ имъ да не сж многобройни. Въ Столицата половината отъ членовѣтъ ще се назначаватъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО. Въ Столицата висшата властъ трѣба да упражнява до нѣкадѣ своето влияние върху управлението на единъ градъ, който има привилегията и отговорността за пребиванието на Държавния Глава и на висшитѣ държавни учреждения, и въ който се съсредоточаватъ всичкитѣ висши учреждения на отечеството.

Общинскитѣ управления се назначаватъ за четири години. На кмета, взетъ отъ тѣхния съставъ и задълженъ да има съ тѣхъ отношения на взаимно довѣрие, трѣба да се предостави отъ общинския законъ властъ за толкова врѣме, колкото и на членовѣтъ. Защото, съ кратковрѣменното служение ще дохождатъ на властъта кметове и членове неопитни, и слѣдователно малко способни за работа и за защита на общинскитѣ интереси (чл. 39). Когато кмета и състава на управлението отиватъ съгласно, необходимо е да се внимава добри да не се турне въ безпорядкъ общинската администрация чрезъ допълнителни избори, съ цѣль за промѣнение на кмета или една частъ отъ състава на съвѣта. Общинското управление и кмета трѣба да престанатъ да служатъ едновременно: съ новото управление трѣба да дойде и новъ кметъ.

Безъ съмнѣние, на това може да се възрази, че съ промѣнението на цѣлия съставъ новото управление ще да има затруднение за да слѣдва недовършенитѣ предприятия отъ предшественното управление.

Но по добри тия управления да идатъ едно слѣдъ друго съ една извѣстна трайность, отъ колкото да се съставятъ управления, които да се спжватъ твърди често чрезъ нови избори и промѣнения на лицата (членъ 40). Освѣнъ това, сжществува надѣждата, че избирателитѣ ще дадатъ гласа си на слѣдующитѣ избори за по достойнитѣ

членове на предишното управление, тѣй щото дѣлата на общината нѣма да се замѣдлѣватъ чрезъ новитѣ избори за цѣлия съставъ на общинското управление, слѣдъ като сж били добри водени въ разстояние на четири цѣли години.

Нека сега видимъ какъ гласнитѣ, избрани по горѣизложений начинъ, ще да дѣйствуватъ при избиранieto на общинското управление.

Задължени да се явятъ въ зданието на общинското управление, съгласно съ членовѣтъ 31, 32 и 42, тѣ ще намѣрятъ тамъ избирателното бюро да е заело своето мѣсто. То е съставено отъ лица, които притѣжаватъ въ най-високъ размѣръ довѣрието на своитѣ съглаждане (чл. 44) сиречь отъ кмета и отъ първитѣ двама членове на общинското управление. Назначаванието бюрото отъ избирателитѣ при започването на изборитѣ е дѣйствително осждено отъ всичкитѣ публицисти. Въмѣсто да произлѣзва отъ массата на избирателитѣ и да представлява тѣхното мнѣние, назначаванието става въ тия случаи отъ малцината избиратели, които присѣтствуватъ при отварянието на изборитѣ и които често биватъ най-буйнитѣ и най-малко мждритѣ бездѣлници. Такова назначение, публично направено, има това неудобство, че открива още отъ началото на избора намѣренията на тѣзи, които гласоподаватъ и по този начинъ се нарушава тайната, която трѣба да господствува въ избирателнитѣ дѣйствия (чл. 46). Освѣнъ това, тоя изборъ, направенъ често внезапно и безправедно, развълнува всичкото избирателно тѣло, подига страститѣ и става причина за скандали и стѣлкновения, които препятствуватъ на добрия вървежъ и удачния резултатъ на избора.

Опредѣленията, които се отнасятъ до запазванието порядъка при изборитѣ, сж заети отъ законопроекта на Държавния Съвѣтъ върху изборитѣ на общинското управление.

Избирателитѣ подаватъ бюлетинитѣ си сжнжти на председателя или на единъ отъ членовѣтъ на бюрото, който ги надписва и ги пуца въ кутията. Освѣнъ това тука нетрѣба да се забравя, че на всѣкия избирателъ е предоставено правото да стои въ салата презъ всичкото врѣме на изборитѣ и да надзирава тѣхната правилность.

Членовѣтъ 52, 53, 54, и 55, се занимаватъ съ преброяването на гласовѣтъ; членовѣтъ 56 и 57 съ протокола за избора.

Ако двама кандидати получатъ сжщото число гласове, вижда се предпочтително да се приеме избора на тогози, който е по-старъ, за да се избѣгне затруднението на теглене жребие (чл. 55).

Тука нѣма нужда отъ преброители на бюлетинитѣ. Тѣхната помощъ би била съвсѣмъ излишна; бюрото е достатъчно да преброи гласовѣтъ, защото за изборитѣ на общинскитѣ съвѣти не ще да има никога повече отъ сто гласни.

Както въ изборитѣ на първостепеннитѣ избиратели, тѣй и при избора на общинското управление, за да се получи единъ резултатъ, изисква се щото едно извѣстно число избиратели да взематъ участие въ избора. Най-първо гласнитѣ идватъ винаги въ значително число. Послѣ безъ да се прави разлика между избиратели и гласни, трѣба да се забѣлѣжи, че ако закона изисква едно опредѣлено число избиратели и това число не се напълни, тогази не остава друго срѣдство, освѣнъ избора да се отложи за нѣкой други день, въ който той трѣба да бжде окончателенъ, каквото и да било числото на избирателитѣ. Но на този втори день избирателитѣ, уморени отъ несполуката на първото опитване, биватъ винаги по-малко отъ колкото първия пътъ. Тѣй щото ако въ първия опредѣленъ день избора не се е състоялъ, само защото не е имало нужното число гласове, то на втория день, числото на избирателитѣ които ще се явятъ при урнитѣ, ще е още по-малко; тѣй щото лицата, които се избиратъ въ тоя втори день, получаватъ обикновенно по-малко гласове отъ гласовѣтъ, които сж получили лицата на първия день и се ползватъ слѣдователно съ довѣрието на по-малко избиратели отъ колкото предишнитѣ.

Но ако не се располага съ избирателитѣ, които не сж дошли на изборитѣ, располага се съ тѣзи, които сж до-

шли; слѣдователно тия послѣднитѣ трѣбва да се накаратъ да съсредоточатъ гласовѣтъ си въ достаточное число за да извършатъ тосчасъ изборитѣ (55 и 56). Ето по коя причина едно второ гласоподавание става веднага, ако въ първото гласовѣтъ сѣ били распилены. Това е твърдѣ добръ предвидено въ членъ 24 отъ закона за избиране представители. —

Кандидатитѣ, които сѣ получили най-много гласове, се съобщаватъ на властѣта за да ги потвърди, и чрезъ това да ги облече въ нуждната тѣмъ властъ за изпълнение на правата и обязаноститѣ, които закона имъ дава.

Всѣкий избирателъ е свободенъ да прави заявления противъ изборитѣ (чл. 60). Тия заявления се подаватъ на окръжния съвѣтъ (чл. 61), който е висше учреждение и на когото избирателното происхождение гарантира независимостѣта му.

Този съвѣтъ ще да издава постановленията си по административенъ редъ, защото той е административно учреждение.

IV.

Изборитѣ за окръжнитѣ съвѣти.

За да бѣде нѣкой избираемъ за членъ на окръжния съвѣтъ, изисква се да има 30 години, да знае да чете и да пише, да бѣде привързанъ на окръга чрезъ мѣстожителството си или чрезъ личнитѣ си имущества (чл. 65).

Не се приематъ въ състава на окръжния съвѣтъ членовѣтъ на Държавния Съвѣтъ, които могатъ да бѣждатъ викани да уцѣняватъ дѣйствиетѣ на окръжнитѣ съвѣти; окръжнитѣ управители и околийскитѣ началници, лицата които служатъ на Държавата или на окръжнитѣ управления съ заплатѣта. Не могатъ да бѣждатъ тоже избрани священникитѣ и общинскитѣ учители, за да не страдатъ редовнитѣ имъ длѣжности и за да не загубятъ уважението на населението, чрезъ стѣлкновенията, които могатъ да се случатъ въ окръжнитѣ съвѣти.

Най-сетнѣ не сѣ избираеми и лицата, които иматъ съ окръжното управление връзки на подчиненостъ или на личенъ интересъ (чл. 66), по причинитѣ, които изложихъ по-горѣ, като говорихъ за общинскитѣ съвѣти.

Могатъ да влѣзѣтъ въ състава на окръжнитѣ съвѣти народнитѣ представители, на които длѣжността е периодическа, а не административна; кметовѣтъ и тѣхнитѣ помощници, които дѣйствуватъ вече при изборитѣ и на които административната опитностъ може да бѣде полезна (чл. 69).

Окръжния съвѣтъ е съставенъ отъ петнадесетъ члена. Той трѣбва да се назначава за по дълго врѣме отъ колкото общинскитѣ управления, защото неговото вѣдомство е по обширно и по трудно (чл. 68). Тия съвѣти не трѣбва да се дезорганизируютъ чрезъ допълнителни избори (чл. 69), особено за това, че членовѣтъ на съвѣтитѣ, като се избиратъ въ централния градъ отъ всичкитѣ гласни на окръга, представляватъ всѣкий цѣлото окръжие, и че отсъствието на нѣколко члена не лишава окръга отъ представители въ тия съвѣти. Освѣнъ това, не е праведно да се безпокоятъ всичкитѣ избиратели отъ единъ окръгъ за това, че едно или двѣ мѣста сѣ били опразднени (чл. 74).

По горѣ се разясни, че първостепеннитѣ избиратели трѣбва да бѣждатъ навредъ съставени на групи отъ 50 души избиратели за да избѣрѣтъ гласнитѣ.

Членовѣтъ 70, 71, 72, 73, 74 и 75 се отнасятъ за свикването на избирателитѣ.

Извѣстни сѣ вече всичкитѣ преимущества, които има едно бюро предварително съставено (чл. 76). Понеже общинитѣ не разполагатъ съ достаточни срѣдства, нужно бѣше за изборитѣ на общинскитѣ управления да се вземне бюрото изъ помежду само общинско управление, на което състава се подновява. Тука, при изборитѣ, които ставатъ въ главния градъ на окръга, същата нужда не се явява; за тѣхъ е предпочтително да се състави бюрото отъ лица, които не принадлежатъ на общинското управление. То трѣбва да се състави отъ двама сѣдници и отъ трима избирателни чиновници, които да не сѣ членове на окръжнитѣ съвѣти. По тоя начинъ въ бюрото болшинството ще се съставява отъ избрани лица.

Членовѣтъ 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84 и 87 излагатъ по кой начинъ става гласоподаването.

По причина на важността на изборитѣ, изисква се щото бюлетинитѣ да бѣждатъ написани съ ръка. Единъ безкниженъ избирателъ може да се измамва по мѣчно отъ тогози, комуто той се е довѣрилъ да му напише бюлетина, отъ колкото отъ тогози, който му подава напечатанъ бюлетинъ (чл. 79).

Голѣмото число избиратели, което въ нѣкои окръзи може да се доближи до 1000 души и значителното число на кандидатитѣ (15) изискватъ щото за тия избори да се назначатъ и преброители (чл. 83). Правото да назначава такива преброители се предоставя на бюрото, което и ще отговаря за дѣйствиетѣ имъ. По този начинъ ще да се избѣгнатъ препирнитѣ и шумѣтъ, които непременно ще да послѣдватъ, ако провѣрителитѣ се избираха отъ случайно присѣтствующитѣ избиратели въ салата на изборитѣ и които могатъ да се случатъ едно твърдѣ малко число отъ цѣлото тѣло избиратели.

Членовѣтъ 85 и 86 се отнасятъ до протокола, съчинението на който е опредѣлено тѣй, щото да може да се състави отъ длѣжностнитѣ лица, каквато и да е мѣстната опитностъ.

Изборитѣ на окръжнитѣ съвѣти, като се извършатъ правилно, се поднасятъ на утвърдението на висшата властъ (чл. 88).

Противъ тѣхъ могатъ да се правятъ заявления или отъ окръжния управителъ, като прѣдставителъ на администрацията, или отъ едно число избиратели, не по-малко отъ 5 души (чл. 89), за да би по този начинъ изборитѣ да не сѣ играчка на лични фантазии.

Заявленията ще се подаватъ въ окръжния сѣдъ, въ който, при разгледването на заявлението не трѣбва да за сѣдава прѣсѣдателя, който е присѣтствовалъ въ избирателното бюро.

Разбирателството на дѣлото ще става публично и слободно, както това се върши обикновенно въ сѣдилищата.

Ако въ главния градъ на окръга, при изборитѣ на окръжния съвѣтъ, сѣ станали достаточное важни неправилности, то изборитѣ ще може да се касира.

Ако неправилноститѣ сѣ станали въ общинитѣ и при избирането на гласнитѣ (чл. 90), сѣдѣтъ ще може да унищожи избора само, ако неправилно избранитѣ гласни съставляватъ болшинството, сиречъ, ако числото на тия неправилно избрани гласни е доста голѣмо, за да може да измѣни станѣлия изборъ, като се прибавятъ тѣхнитѣ гласове до гласовѣтъ получени отъ другитѣ кандидати.

V.

Изборитѣ за народнитѣ представители.

Народнитѣ представители се избиратъ по списъчно гласуване както и членовѣтъ на окръжнитѣ съвѣти, въ главния градъ на окръга. Всяки окръгъ дава толкова представители колкото има околии.

Понеже народний прѣдставителъ не представлява интереситѣ нито на едно село, нито на единъ градъ, нито даже на единъ окръгъ, а представлява волята на цѣлий народъ, излишно е мисля да се дава една капитална важностъ на количеството на населението, което го избира; за това и се постави въ закона, да се земе за основа за числото на прѣдставителитѣ числото на околийтѣ въ всѣки окръгъ, сиречъ административното дѣление на страната. Общеприето правило е, да се взема за основа на дѣйствиетѣта, по всичкитѣ клонове на управлението, административното дѣление, и то за да се избѣгватъ бъркотиитѣ и усложненията. За това въ тоя случай, ако да не се бѣше zelo съществуващото административно дѣление и числото на прѣдставителитѣ да се бѣше опредѣляло по числото на жителитѣ, необходимо щѣше да бѣде, за да бѣде то справедливо, да се направи особено териториялно дѣление, съ особенни приврѣмenni избирателни центрове — обстоятелство, което щеше да бѣде съпряжено съ голѣми мѣчнотии и нередовности. Освѣнъ това, като се зема въ тоя случай за основа административното дѣление на територията, депутатитѣ отъ единъ окръгъ въ народното

земства, както това съществува въ славянскитѣ народи, и въ тоя случай народното представителство става не едно подържане на учреждения отъ народи, които свършено различаватъ отъ насъ, но то добива единъ характеръ чисто славянскій.

Опредѣлението числото на депутатитѣ по числото на околитѣ въ единъ окръгъ, като се разгледа повърхностно, изглежда като че се фаворизирватъ малочисленитѣ околии въ ущърбъ на многочисленитѣ; единъ подобенъ възгледъ обаче е свършено неосновенъ, защото не всѣка околия избира единъ депутатъ, но гласнитѣ отъ всичкитѣ околии, малки и голѣми на едно, избиратъ въ центра на окръга опредѣленото число представителѣ; по тоя начинъ околитѣ съ едно по-многочислено население даватъ по-много гласни, желанието на които упражнява по-голѣмо влияние върху резултата на изборитѣ. Това може да се докаже, като се земе предъ видъ числото на населението въ всѣки окръгъ, понеже окръжитѣ сж раздѣлени почти на всѣкадѣ на околии съразмѣрно съ тѣхното население, сиречь, по-населенитѣ окръзи сж подраздѣлени на по-голѣмо число околии.

Тѣй като депутатитѣ представляватъ цѣлия народъ, нѣма нужда да се произвеждатъ особенни избори, ако би да се случи, щото едно число депутати, помалко отъ третата частъ на представителитѣ на единъ окръгъ да упразднятъ мѣстата си; понеже никое мѣсто въ окръга не ще бѣде нащърбено отъ това упраздняване и защото въ противенъ случай ще е уморително за населението да се свикватъ избирателитѣ на цѣлия окръгъ за да избиратъ новъ депутатъ за всѣко мѣсто, което би се опразднило, както това се е правило и повтаряло по нѣколко пѣтя до сега.

Могатъ да бѣдѣтъ избрани за народни представители тѣзи, които живѣятъ въ окръга, или притѣжаватъ въ него недвижими имоти и по този начинъ (чл. 93) иматъ една лична връзка съ страната, отъ която тѣ произлизатъ и сж тамъ добръ познати на населението.

Министритѣ могатъ да бѣдѣтъ избрани въ всѣки окръгъ, безъ да се глѣда да ли сж тѣ тамошни жители или да ли иматъ тамъ недвижими имоти. Извѣстността, съ която сж свързани тѣхнитѣ длѣжности, ги прави достатъчно познати въ цѣлата страна.

Не могатъ да бѣдѣтъ избрани за депутати нито членовѣ на Държавния Сѣвътъ, които участвуватъ въ висшето управление, нито сѣдиитѣ, чиновницитѣ и военитѣ, които като зависятъ отъ Правителството, не могатъ да бѣдѣтъ напълно независими спрямо него; нито финансовитѣ агенти отъ окръжитѣ и отъ общинитѣ, които събиратъ правителствени данъци; нито общинскитѣ чиновници, които служатъ съ заплата, нито тѣзи на които частнитѣ интереси могатъ да бѣдѣтъ противни на интереситѣ на Държавата (чл. 96 и 97).

Избираеми сж, напротивъ, лицата, които занимаватъ нѣкоя служба по изборъ, като на пр. членъ на окръженъ сѣвътъ, засѣдателъ въ сѣдилище, кметъ и помощникъ на кмета (чл. 94). Това трѣбва толкова повече да се позволи, защото кметовѣ и тѣхнитѣ помощници могатъ да се замѣняватъ единъ другъ въ общината и защото членовѣ на окръжения сѣвътъ и засѣдателитѣ на сѣдилищата занимаватъ тѣзи длѣжности само периодически и прѣзъ кратко врѣме.

Въ главниятъ градъ на окръжието се намѣрва едно учреждение изборно, независимо, свършено способно да състави избирателното бюро на депутатитѣ. Това е постоянната комисия отъ окръжения сѣвътъ (чл. 100). Не бѣше удобно щото този сѣвътъ да предсѣдателствува своитѣ избори. Но колкото за изборитѣ на народнитѣ представители нѣма никакво препятствие за да бѣдѣтъ предсѣдателствувани отъ него.

Тѣзи мисль е до нѣкадѣ изразена въ 11 членъ отъ закона за избирание представители. Тоя законъ, ако и да не натоварва окръжния сѣвътъ да предсѣдателствува изборитѣ, възлага му длѣжността да ги надзирава.

Членовѣ 99 и 101 се занимаватъ съ производството на избора на депутатитѣ, като приспособяватъ сжщитѣ

мѣрки, които се употрѣбляватъ за избора на окръжнитѣ сѣвъти.

Както за членовѣ на общинскитѣ управления и окръжнитѣ сѣвъти, тѣй и за народнитѣ представители провѣрки не трѣба да се допуцатъ освѣтъ за ония избори, правилността на които би се оспорила. Защото, ако се предостави на самото Събрание правото да провѣрва изборитѣ си, то въ него се развиватъ страститѣ още отъ първия день на неговото свикване, и още отъ него день се дава поводъ на излишни дебати и губяние врѣме. Неправилноститѣ по изборитѣ на представителитѣ ще могатъ да се оспорятъ, както и ония на другитѣ избори и правото да подига тия оспарвания е дадено на ония лица, които сж получили гласове, но по-малко отъ колкото е трѣбало за да бѣдѣтъ избрани.

Ако провѣрката на всичкитѣ избирателни дѣйствия се възложи на едно висше и независимо учреждение, освѣтъ Народното Събрание, като напримѣръ на Върховниятъ Кассационенъ Сѣдъ, този Сѣдъ ще да изглѣдва като по-горенъ отъ камарата и като че Народното Събрание е зависимо отъ него и въ тоя случай неговитѣ рѣшения ще бѣдѣтъ повече политически отъ колкото сѣдебни.

Намѣсването на Върховниятъ Кассационенъ Сѣдъ, напротивъ, се оправдава напълно, ако вмѣсто да се простира върху всичкитѣ избори, то би се ограничило само върху тѣзи, които му се поднесатъ отъ интересующитѣ се лица. Въ този случай има искъ и сѣдебно разбирателство.

Въ държавитѣ, които започватъ своя политически животъ, Народнитѣ Събрания трѣба повече да сж камари за организаторска дѣятелностъ, отъ колкото събрания за политически борби и частни интереси. За да се постигне тая цѣль, необходимо е тия събрания да се предсѣдателствуватъ отъ лица съ миролюбиви стрѣмления, съ патриотизмъ и съ желание да се работи въ полза на страната. По тая причина и на основание даденитѣ отъ Великото Народно Събрание пълномощия, предсѣдателя и двамата Подпредсѣдатели на Народното Събрание ще се назначаватъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО изъ между избранитѣ представители.

Свищовското Събрание е предвидѣло за бѣдѣще едно Велико Народно Събрание. Но то не го е подчинило на никаква особена избирателна система. То е оставило слѣдователно НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Княза да се погрижи и за тѣзи избори, както и за другитѣ; защото тѣ правятъ частъ отъ политическитѣ учреждения, създаването на които Свищовското Събрание е повѣрило, безъ никакво ограничение, на Държавния Глава. Видѣ се прочее логично да се приспособи за Великото Народно Събрание сжщата избирателна система, която се прие и за обикновенното Народно Събрание, съ разликата само че, числото на прѣдставителитѣ за Великото Народно Събрание да бѣде двойно.

VI.

Престѣпления по изборитѣ.

Опредѣленията на настоящия проектъ за престѣпленията по изборитѣ сж направени съ нѣкои малки измѣнения по духа на Глава IV, по сжщия предмѣтъ, отъ закона за избирание на Народни представители.

Тука се наказватъ по-строга тѣжкитѣ престѣпления, на примѣръ за прекъсване изборитѣ чрезъ насилие (чл. 108) или пъкъ за поддѣлка въ резултата имъ (чл. 108).

Отъ друга страна се показва снисходителностъ за по-легкитѣ престѣпления, които избирателното буйство може да извини и които ще се разглѣдватъ отъ мировитѣ сѣдии (чл. 106 и 107).

Двѣ нови престѣпления сж предвидени, на които тоже се налагатъ умѣрени наказания, и които иматъ за цѣль уважението на избирателната мѣстность (чл. 111) и тѣзи които сж натоварени съ пазението на тишината (чл. 112).

Много отъ престѣпленията въ предишния законъ сж изоставени, като основающи се на фактове, които не могатъ да се докажатъ и слѣдователно, могатъ да дадѣтъ мѣсто на произволни наказания.

Какъ е възможно да се уцѣнятъ за да бѣдѣтъ вмѣнени като престѣпления мнимитѣ *лжливѣ извѣстия за тайни сръдства, употребени за да влияятъ върху избирателитѣ.*

Това е сѣщото и съ тѣй нарѣченитѣ *агитации* отъ страна на чиновницитѣ, обвинение рѣшително неопредѣлено, което може да има най противорѣчуци тълкувания.

На прокурорския надзоръ ще да се предостави правото да възбужда преслѣдвания за престѣпления по изборитѣ. Това право може да се предостави на пострадавшата отъ престѣплението страна. Пострадалитѣ обаче сѣ тѣзи отъ кандидатитѣ, които не сѣ избрани. Да се позволи прочее на всѣки избирателъ да възбужда самъ преслѣдвания за престѣпления по изборитѣ, които може би да сѣществуватъ само въ неговото въображение, това би значило да се даде свободенъ ходъ на раздоритѣ и да се подържатъ частнитѣ умрази (чл. 114).

На основание на горѣизложенитѣ мотиви имамъ честь покорно да моля ВАШЕ ВИСОЧЕСТВО да благоволи да утвърдите представляемитѣ избирателенъ законъ и да заповѣдате да се тури въ дѣйствиѣ.

Ако ВАШЕ ВИСОЧЕСТВО одобрявате това мое предложение, то най смиренно моля да благоволи да подпишете приложеннитѣ тукъ указъ.

Съмъ, Господарю, на ВАШЕ ВИСОЧЕСТВО най покоренъ служителъ и вѣренъ поданикъ.

София 19 Августъ 1882 год.

Врѣменно управляющий Министерството на
Внѣшнитѣ Дѣла Д. Д. Агура.

Избирателенъ законъ.

ГЛАВА I.

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ.

Чл. 1. Всичкитѣ избори въ България ставатъ по двустепенната система.

Първостепенни избирателѣ сѣ ония, които сѣ записани въ избирателнитѣ списъци на общинитѣ.

Второстепенни избирателѣ сѣ ония отъ първостепеннитѣ, които послѣднитѣ сѣ избрали за да гласоподаватъ на второстепеннитѣ избори.

ГЛАВА II.

ЗА ИЗБИРАТЕЛНИТѢ СПИСЪЦИ.

Чл. 2. За да може нѣкой да бѣде записанъ въ единъ избирателенъ списъкъ, трѣбва да е български подданикъ, отъ мъжкия полъ и да е навършилъ 21 година по врѣмето, когато се е съставлявалъ избирателния списъкъ, да не стои на дѣйствителна военна служба; да не попада подъ нѣкое отъ неспособнитѣ изброени въ чл. 4, и да отговаря на едно отъ изброенитѣ условия въ слѣдующия членъ.

Чл. 3. Изискванитѣ условия сѣ:

а) да притежава самъ или заедно съ другитѣ недвижими имоти въ общината;

б) да бѣде синъ на притежателъ на подобни имоти;

в) да е ималъ въ разстояние на една година и повече въ общината нѣкое самостоятелно занятие;

г) да е държавенъ или общински чиновникъ;

д) да е мѣстенъ жителъ и да е свършилъ курсъ на наукитѣ си въ гимназия или университетъ, или въ подобни тѣмъ заведения;

е) да е билъ офицеръ или унтеръ-офицеръ въ Българската войска.

Чл. 4. Немога да бѣдѣтъ избирателѣ:

а) лицата, които сѣ лишени отъ политическитѣ си и граждански права чрѣзъ особено за това распореждане на едно окончателно сѣдебно рѣшение;

б) осѣденитѣ на една година затворъ или едно потѣжко наказание;

в) осѣденитѣ на повече отъ единъ мѣсець затворъ, за едно отъ слѣдующитѣ престѣпления: кражба, злоупотреба на довѣрие, мошеничество, измама въ качество и тѣгличка на стоки, похищение на държавни или общин-

ски пари или нѣща отъ общественъ складъ, престѣпление противъ нравитѣ, измама въ документи (калпазанлъкъ), лжливо свидѣтелство, престѣпления, извършени по врѣмето на изборитѣ и предвидени въ членовѣ 108-109 отъ настоящия законъ;

г) лицата находящи се подъ предварителенъ затворъ;

д) лицата, на които умоповрѣденото състояние е доказано отъ компетентната власть;

е) фалититѣ, които не сѣ възстановили честъта си;

ж) лицата, които държатъ публични домове.

Чл. 5. Избирателнитѣ списъци за всѣка община се съставятъ отъ общинския съвѣтъ или отъ една комисия, която тоя съвѣтъ е избралъ за тая цѣль изпомѣжду членовѣ си чрѣзъ едно постановление, записано въ протоколната книга на общината.

Такава комисия се предсѣдателствува винаги отъ кмета, или отъ помощника, когото той натовари.

Чл. 6. Избирателнитѣ списъци трѣбва да обематъ:

Въ първата графа: имената и прѣкоритѣ на избирателитѣ по азбученъ редъ;

Въ втората графа: занятията имъ;

Въ третата графа: означение на мѣстожителството имъ;

Въ четвъртата графа: буквата и се поставя сръщу името на всѣки избирателъ, които е навършилъ 30 години и която буква значи: избираемъ.

Чл. 7. Избирателнитѣ списъци се пазятъ въ архивитѣ на общината. Отъ тѣхъ се снематъ два преписа, удостоверени отъ кмета.

Едина преписъ се обнародва чрѣзъ залѣпяването на видно мѣсто въ общинското управление, другия се препровожда на окръжния управителъ, чрѣзъ околийския началникъ.

Кмета удостоверява съ подписа си и съ общинския печатъ, върху самия списъкъ, деня на неговото залѣпяване въ общинското управление.

Обнародването на списъка се обявява на публиката и чрѣзъ мѣстнитѣ вѣстници, тамъ дѣто ги има.

Чл. 8. Незаписанитѣ въ тия списъци лица, които мислятъ, че иматъ право да сѣ избирателѣ, тѣй както и ония, които би съгледали въ сѣщитѣ списъци лица, незаписани или неправилно записани, могатъ, въ разстояние на 15 дѣне отъ деня на обнародването на тия списъци, да заявятъ за това на общинското управление.

Общинския съвѣтъ въ разстояние на три дни се произнася върху тия заявления, слѣдъ като испита интересующитѣ се лица.

Недоволнитѣ отъ постановлението на общинския съвѣтъ лица могатъ да апелиратъ предъ Върховната комисия, означена въ 12 чл. на тоя законъ.

За да може апела да се вземе въ внимание, трѣбва да се подаде въ разстояние на 7 дни отъ денътъ на съобщение постановлението на общинския съвѣтъ.

Чл. 9. Това апелiranje става безъ никакви разноси и само чрѣзъ едно писменно заявление отъ недоволния до общинското управление. За получаванъето на заявлението му се издава една расписка.

При заявлението се прилагатъ всичкитѣ свѣдѣния и документи, на които недоволния се основава.

Чл. 10. Когато апелiranje се прави противъ нѣкой неправилно записанъ избирателъ, кмета съобщава незабавно на тоя избирателъ заявлението и представенитѣ документи и го поканва да проводи на право на предсѣдателя на Върховната Комисия своитѣ книжа и доводи за защита на избора си.

Чл. 11. Кмета прѣпраща тоже немедленно на предсѣдателя на тая комисия заявлението и представенитѣ документи отъ недоволния.

Чл. 12. Върховната комисия, която окончателно ще се произнася върху тѣзи апелirания, засѣдава въ окръжний градъ.

Тя се съставя отъ предсѣдателя на окръжния съвѣтъ, като предсѣдатель, отъ единъ членъ на сѣщитѣ съвѣтъ, избранъ отъ другарѣтѣ си, отъ предсѣдателя на окръжниятъ сѣдъ, а гдѣто нѣма окръженъ сѣдъ, отъ мировитѣ сѣдия въ окръжниятъ градъ и отъ градскиятъ кметъ.

Чл. 13. Комиссията издава своето рѣшение въ разстояние на 10 дена отъ денѣтъ на подаване заявлението.

Рѣшенията ѝ сѣ окончателни.

Предсѣдателя на тая комиссія съобщава немедленно това рѣшение на кмета на оная община, списъка на която е билъ обжалованъ.

Кмета измѣнява списъка съобразно съ рѣшението, ако се е постановило нѣкое измѣнение.

Въ всѣки случай той съобщава незабавно на недоволния станжлото рѣшение, както и на лицето, на което записването въ списъка се е оспорвало.

Чл. 14. Единъ мѣсець и половина слѣдъ обнародването на списъка, кмета извѣстия чрѣзъ обявление за окончателното сключване на списъка, като съврѣменно означава числото на избирателетѣ, които списъка съдържа. Това обявление се прилага при дѣлото за изборитѣ.

Забѣлѣжка. Съставянето на избирателнитѣ списъци за настоящата 1882 година трѣбва да се извърши въ разстояние на двадесетъ и единъ денъ отъ издаването на тоя законъ.

Чл. 15. Избирателнитѣ списъци се преглеждатъ всѣка година презъ мѣсець октомврий. При това преглеждане се заличаватъ имената на умрѣлитѣ и на станжалитѣ прѣзъ това врѣме неспособни, а се записватъ ония, които сѣ добили избирателното право слѣдъ сключването на минжлогодишния списъкъ.

Това преглеждане трѣбва да се свършва всѣка година до 31-й октомврий, и въ този денъ приготвения списъкъ трѣбва да се обнародва чрезъ залѣпявания въ дома на общинското управление.

Забѣлѣжка. Първиятъ установенъ и сключенъ списъкъ, слѣдъ обнародването на настоящия законъ, ще бѣде въ сила до 31 декемврий на слѣдующата 1883 година.

Чл. 16. Членоветѣ 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 и 14 се приспособяватъ на преглеждането списъцитѣ.

Чл. 17. Избирателнитѣ списъци, прегледани и сключени до 31 декемврий всѣка година, сѣ въ сила отъ 1-й януарий до 31 декемврий на слѣдующата година.

При все това, записанитѣ въ списъка лица, които въ течението на годината сѣ изгубили избирателното си право, и взематъ участие въ изборитѣ, се наказватъ съгласно съ 106-й членъ на настоящий законъ.

Чл. 18. Избирателъ може да гласоподава само въ оная община, въ списъка на която е записанъ.

Чл. 19. Никой не може да бѣде записанъ въ избирателнитѣ списъци на двѣ общини.

Онзи, който, записанъ въ списъка на една община, и поиска да се запише въ списъка на друга община, трѣбва да докаже, чрезъ свидѣтелство отъ кмета на оная община, на която той е принадлежалъ до тогава, че е заличенъ отъ нейния списъкъ.

ГЛАВА III.

ИЗБИРАНЬЕ НА ГЛАСНИТѢ.

Чл. 20. Когато предстои да станатъ избори за общинскитѣ съвѣти, за окржжнитѣ съвѣти или за представителѣ на Народното Събрание и други, първостепеннитѣ избирателѣ въ всичкитѣ общини на Княжеството се свикватъ съ Княжеский указъ, за да избержтъ гласнитѣ въ опредѣления въ указа недѣленъ денъ.

Чл. 21. Когато първостепеннитѣ избирателѣ се свикатъ споредъ предиджщия членъ, за да избержтъ гласнитѣ, тѣ се съставятъ на купове прѣди избора, споредъ както слѣдва и всѣки купъ избира по единъ гласенъ.

Въ общинитѣ, които брожтъ не повече отъ 400 избирателѣ, всѣки десетъ избирателѣ съставятъ единъ купъ.

Въ общинитѣ, които брожтъ отъ 401 до 2,400 избирателѣ, всѣки двадесетъ избирателѣ съставятъ единъ купъ.

Въ общини, които брожтъ повече отъ 2,400 избирателѣ, всѣки 50 избирателѣ съставятъ единъ купъ.

Фракциитѣ отъ тия числа не се брожтъ и останжалитѣ лица се сливатъ въ другитѣ купове, безъ да иматъ обаче право тия купове да избиратъ повече отъ единъ гласенъ.

Чл. 22. Всѣки купъ се съставя отъ избирателѣ на сжщата махала и по реда на кжщитѣ.

Чл. 23. Избирателнитѣ купове се събиратъ отдѣлно едни отъ други въ опредѣления отъ указа или отъ приказа денъ.

Събранията ставатъ по предпочтению въ общественни здания, като въ църковнитѣ дворове и стаи, въ училищата и проч., а само въ случай на недостаткъ отъ подобни здания, тѣ ставатъ въ други мѣста.

Чл. 24. Избирателнитѣ купове носятъ названието на колибитѣ, на махалата, на улицата на една фракция отъ колибитѣ или Махалата или улицата, въ която живжжтъ избирателетѣ, които съставжтъ купътъ. Освѣнъ това всѣки купъ се означава чрѣзъ особенъ знакъ, като съ нѣкоя буква или цифра.

Куповетѣ се съставжтъ въ всѣка община по постановление отъ кмета.

Чл. 25. За да бѣде законно това постановление, то трѣбва да бѣде обнародвано наймалко осмъ дни прѣдъ изборитѣ. Това обнародване става съ залѣпяване на видно мѣсто въ общинското управление. Тамъ, дѣто има вѣстници, постановлението се обнародва и въ единъ отъ тѣхъ най малко осмъ дена прѣди денѣтъ на изборитѣ.

Въ тѣзи постановления трѣбва да сѣ показани мѣстата, дѣто всѣки купъ ще се събира, както и часа и траянѣето на събранието.

Чл. 26. Въ деня на изборитѣ всѣки купъ се събира въ означеното мѣсто и на опредѣления часъ. Никое лице, непринадлежаще на купа, не може да присжствова на събранието.

Чл. 27. Избирателетѣ разискватъ по между си и назначаватъ словесно единъ старши на купа, за да предсѣдательствова въ врѣме на разискванието и да събира гласоветѣ. Той пази и порядъка въ събранието.

Чл. 28. Всѣки купъ избира единъ гласенъ изъ срѣдата си.

Чл. 29. Споредъ степенъта на образованието на болшинството отъ избирателетѣ и споредъ мѣстнитѣ обичаи, гласоподаването може да става чрѣзъ бюлетини или зърна.

Чл. 30. Когато се избере гласния, старшия на купа съставя единъ протоколъ, въ който трѣбва да сѣ показани названието на купа, часа и мѣстото на събранието, числото на присжтствовавшитѣ първостепенни избирателѣ, името, прѣкора, занятието и дома на тогози, който е избранъ за гласенъ. Протокола се подписва отъ старшия на купа и отъ всичкитѣ присжтствующи избирателѣ, които пожелажтъ и които можжтъ да пишжтъ; старшия на купа предава тутакси протокола на кмета, който е обязанъ да го пази.

Чл. 31. На слѣдующия денъ и на основание полученитѣ протоколи, кмета съставя списъка на избранитѣ гласни по азбученъ редъ и го подписва. Той извѣстия немедленно избраннитѣ гласни.

ГЛАВА IV.

ИЗБИРАНЬЕ НА ОБЩИНСКИТѢ СЪВѢТИ.

Чл. 32. Въ слѣдующия недѣленъ денъ слѣдъ избиранѣето на гласнитѣ, послѣднитѣ, безъ предварително пригласване, се събиратъ въ общинския домъ, за избиранѣе на общинския съвѣтъ.

Чл. 33. Избираеми за общински съвѣти сѣ ония избирателѣ, които сѣ навършили 30 годишната си възраст, иматъ жилището си въ общината и притежаватъ недвижими имоти въ нея.

Чл. 34. Длъжността на членъ въ общинския съвѣтъ е несъвмѣстима съ никоя държавна и общественна заплащана служба.

Неможжтъ такожде да бжджтъ членове на общинския съвѣтъ закупувачитѣ на общинскитѣ налози, наемателетѣ на общински и държавни подради и згради.

Чл. 35. Баща и синъ, тестъ и зетъ, братия, шуринъ и зетъ неможжтъ да бжджтъ членове въ общинския съвѣтъ.

Ако гласнитѣ сѣ избрали двама сродници отъ показаната степенъ, избора на този, който е получилъ по малко гласове, се сматра като недѣйствителенъ.

Чл. 36. Ако нѣкой отъ членоветѣ на общинския съвѣтъ придобие едно отъ качествата, предвидени въ 34-й

членъ презъ врѣмето на траянѣето на тоя съвѣтъ, той престава да е членъ на общинския съвѣтъ.

Чл. 37. Сѣщо ако прѣзъ врѣмето на траянѣето на общинския съвѣтъ, двама отъ членовѣтъ станатъ такива сродници, каквито се предвиждатъ въ 35 членъ, то този отъ двамата, който въ врѣмето на изборитѣ е получилъ по малко гласове, прѣстава тутакси да е членъ.

Чл. 38. Общинскитѣ съвѣти се съставятъ по слѣдующия начинъ:

а) отъ шестъ члена за общини, които нѣматъ повече отъ 400 записани избирателѣе.

б) Отъ деветъ члена за общини, които броятъ отъ 401 до 2400 записани избирателѣе.

в) Отъ дванадесетъ члена за общини, които броятъ повече отъ 2400 избирателѣе; а за столицата отъ осъмнадесетъ члена, отъ които деветъ избрани отъ избирателѣетѣ и деветъ назначени отъ Князя.

Чл. 39. Общинскитѣ съвѣти се назначаватъ за 4 години и се промѣняватъ изцѣло. Членовѣтъ имъ могатъ да бѣдѣтъ избрани отъ ново.

Забѣлѣжка. Избранитѣ обаче съвѣти слѣдъ обнародванѣето на настоящия законъ могатъ да останѣтъ на служба повече отъ четири години, но въ всѣки случай по малко отъ петъ.

Чл. 40. Допълнителни избори ставатъ само, когато се унищожки избора на цѣлъ общински съвѣтъ, или когато една третя частъ отъ членовѣтъ, които се полагатъ споредъ настоящий законъ, се опразднили мѣстата си.

Членовѣтъ, които се избиратъ за да занематъ празнитѣ мѣста, оставатъ на длѣжностъ толкова врѣме, колкото лицата, които тѣ замѣстѣтъ, сѣ имали право да служатъ.

Чл. 41. Допълнителнитѣ избори ставатъ по приказъ на окръжния управителъ, който извѣстява избирателѣетѣ единъ мѣсець по рано. Тоя приказъ опредѣля деня, въ който ще стане избора и който трѣбва да е всѣкога недѣленъ день.

Чл. 42. Всѣки гласенъ, който не се яви на изборитѣ безъ уважителни причини, се наказва отъ Мировия съ глоба отъ 10 до 40 лѣва и въ полза на общинската касса.

Чл. 43. Въ залата на гласоподаванѣето могатъ да влизатъ само гласнитѣ. Тѣ могатъ да останѣтъ тамъ, до гдѣ траятъ изборитѣ.

Чл. 44. Избирателното бюро състои отъ кмета за предсѣдатель и отъ двамата членове на общинския съвѣтъ, които при послѣднитѣ избори сѣ получили най много гласове.

Чл. 45. При отварянѣето на събранието, предсѣдателя на бюрото обявява числото на членовѣтъ, които трѣбва да се избератъ. Той приготвя една кутия, която да може да се заключва и която да има цѣпка, за да се пущатъ въ нея бюлетинитѣ. Той показва кутията на присѣтствующитѣ, за да видятъ че е праздна; послѣ я заключва и предава ключа на одного отъ гласнитѣ.

Чл. 46. Гласоподаванѣето става съ ръкописни бюлетини. Бюлетинитѣ сѣ отъ бѣла книга, тѣ се сгънватъ и не трѣбва да има по тѣхъ никакъвъ отличителенъ знакъ.

Гласния подава бюлетина си на предсѣдателя или на одного отъ членовѣтъ на бюрото, който го надписва и го пуца въ кутията.

Чл. 47. Всѣки бюлетинъ трѣбва да съдържа толкова имена, колкото членове трѣбва да се изберѣтъ. Ако въ него има повече имена, послѣднитѣ не се броятъ; име записано повече пѣти въ сѣщия бюлетинъ, се брои само единъ пѣтъ.

Чл. 48. Когато избирателѣетѣ сѣ неграмотни, бюрото може, по тѣхно исканѣе, да допустне гласоподаванѣето чрѣзъ зърна, споредъ мѣстнитѣ обичаи.

Чл. 49. Списѣка на гласнитѣ стои прѣзъ всичкото врѣме на изборитѣ върху масата на бюрото. Когато нѣкой гласенъ поднесе бюлетина си, единъ отъ членовѣтъ исказва високо името му, а предсѣдателя на бюрото поставя знакъ въ избирателния листъ срѣщу името му, за да забѣлѣжи, че е гласоподавалъ.

Чл. 50. Пазенѣето на порядѣка въ събранието принадлежи на предсѣдателя на бюрото. Въ случай на безредие или непокорство на заповѣдитѣ, които той издава за прѣкращение безредието, той може да поиска помощъ отъ полицейскитѣ власти и да изгони или да задържа смутите-

лѣетѣ, които въ този случай се предаватъ на надлѣжния Мирови сѣдия.

Чл. 51. До като слѣдватъ изборитѣ, всѣки присѣтствующъ гласенъ може да заяви на бюрото за нередовноститѣ, който би съгледалъ и да представя своитѣ бѣлѣжки, които би счелъ за основателни. Предварително той трѣбва обаче да иска думата отъ предсѣдателя на бюрото.

Върху такива заявления и бѣлѣжки бюрото издава своитѣ рѣшения по вишегласие.

Чл. 52. Избора се затваря на три часа послѣ пладнѣ. Той може да се затвори и по рано, ако се окаже, че всичкитѣ гласни сѣ подали своитѣ бюлетини.

Чл. 53. Предсѣдателя на бюрото отваря тогава кутията въ присѣтствието на членовѣтъ отъ бюрото и на гласнитѣ, които се намѣрватъ тамъ. Бюрото прѣброява бюлетинитѣ, за да ги сравни съ числото на гласнитѣ, които сѣ забѣлѣзани въ списѣка, че сѣ гласоподавали. Послѣ единъ отъ членовѣтъ отваря бюлетинитѣ и чете съ високъ гласъ писаното въ тѣхъ. Други членъ отъ бюрото забѣлѣзва числото на гласовѣтъ, които всѣко име е получило. Препрояванѣето на гласовѣтъ става предъ всичкитѣ присѣтствующи гласни.

Чл. 54. Слѣдъ препрояванѣето на гласовѣтъ бюлетинитѣ се изгарятъ, съ исклучение на ония, които би били предмѣтъ на споръ. Тия послѣднитѣ се прилагатъ при избирателния протоколъ.

Чл. 55. Предсѣдателя на бюрото обявява резултата на избора. Той провъзгласява за избрани ония отъ кандидатитѣ, които сѣ получили повече отъ половината на даденитѣ гласове.

Въ случай на равно число гласове, постаршиятъ на години се предпочита.

Чл. 56. Ако повече отъ половината гласове на избирателѣетѣ не сѣ били дадени на едно число кандидати, равно съ числото на лицата, които трѣбва да се изберѣтъ за общински съвѣтници, тогава се пристѣпва незабавно къмъ нови допълнителни избори, за да се изберѣтъ лица за ония мѣста, които първитѣ избори сѣ оставили праздни.

Втория пѣтъ избора става по вишегласие, каквото и да бѣде числото на подаденитѣ гласове.

Този изборъ трае единъ часъ, и се извършва споредъ правилата по-долу изложени.

Чл. 57. Въ врѣме на изборитѣ се съставя протоколъ за начина, по който изборитѣ сѣ станѣли.

Той се подписва отъ членовѣтъ на бюрото и отъ присѣтствующитѣ гласни, които пожелаѣтъ.

Забѣлѣжка. Предсѣдателя на бюрото е длѣженъ да се стареа да останѣтъ въ мѣстото на избора повече гласни, за да подпишѣтъ протокола. За редовностѣта на избора обаче не е необходимо да има върху протокола подписи отъ гласни.

Протокола съдържа:

- а) датата и мѣстото на избора;
- б) имената на членовѣтъ на бюрото;
- в) обозначението, да ли веднѣжъ или два пѣти сѣ станѣли изборитѣ;
- г) часовѣтъ, въ които се е захванѣлъ и свършилъ избора;
- д) числото на записанитѣ гласни въ списѣцитѣ;
- е) числото на гласнитѣ, които сѣ присѣтствували на изборитѣ;
- ж) имената на гласнитѣ, които сѣ отсѣтствували;
- з) числото на гласовѣтъ, които всѣки кандидатъ е получилъ;
- и) списѣкъ на избранитѣ членове по реда на полученитѣ гласове;
- і) заявленията, които сѣ направени на бюрото, и рѣшенията, които бюрото е дало;
- к) извънреднитѣ случки, ако е имало такива.

Чл. 58. Оригиналa на този протоколъ се пази въ архивитѣ на общината; единъ завѣренъ прѣписъ се праца незабавно отъ кмета на околийския началникъ въ околията; при прѣписа отъ избирателния протоколъ се прилага и единъ прѣписъ съ списѣка на гласнитѣ.

Чл. 59. Когато списѣка на избранитѣ общински съвѣтници е пълненъ, кмета го съставя по реда на придобитѣ гласове, като захваща отъ лицето, което е получило

най много гласове и свършва съ онова, което е имало най малко гласове.

Чл. 60. Общинскитѣ избори могатъ да се оспорятъ за неправилностъ въ расстояние на 10 дена слѣдъ деня на избора, било отъ окръжния управителъ, въ качество представителъ на властѣта, било отъ нѣкой отъ общинскитѣ избирателѣ. И въ двата случая заявленията противъ избора сж датирани, подписани и адресувани до председателя на окръжния съвѣтъ.

Чл. 61. Окрѣжний съвѣтъ въ расстояние на петнадесетъ дѣне отъ деня на заявлението се произнася върху правилността на избора.

Той издава своето рѣшеніе, като се основава на полученитѣ документи и на събранитѣ отъ него свѣдѣния.

Ако унищожи избора, той извѣстѣва за това незабавно на окръжния управителъ, за да се распореди за свикване отъ ново избирателѣтѣ.

Чл. 62. Ако избора е унищоженъ по слѣдствие на нередовности отъ първостепеннитѣ избирателѣ, тѣ се свикватъ отъ ново, споредъ както е показано въ 25 и 26 чл. Но ако нередовността се е забѣлѣзана само въ дѣйствиѣта на гласнитѣ, окръжний управителъ свиква отъ ново тия послѣднитѣ въ общинския домъ, като обяви въ своя приказъ, че списъка на гласнитѣ си остава сжщитъ и катозначи деня и часа, когато трѣбва да се извършатъ тия избори. Въ този случай, избора за общинскій съвѣтъ се извършва съгласно съ 42 и послѣдующитѣ членове. Първостепеннитѣ избирателѣ, както и гласнитѣ, трѣбва винаги да се свикватъ за въ недѣленъ дѣнь.

Чл. 63. Общинскитѣ избори, които не сж били оспорени, съгласно съ 59 членъ, или ония, които сж били оспорени, но сж били обявени за редовни, се поднасятъ за потвърждение на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла.

ГЛАВА V.

ИЗБИРАНЕ НА ОКРѢЖНИТѢ СЪВѢТИ.

Чл. 64. Слѣдъ обнародванието на закона за распрѣдѣлението на окръжията, ще се пристѣпи къмъ подновението на тѣзи съвѣти съгласно съ слѣдующитѣ распорѣждания.

Чл. 65. Избираеми за окръжнитѣ съвѣти сж:

а) избирателѣтѣ, които сж на 30 годишна възраст, които знайтъ да четѣтъ, които иматъ жилището си въ окръжието или владѣйтъ въ него недвижими имущества сами или заедно съ други;

б) могатъ да бждѣтъ избирани, ако отговарятъ на горнитѣ условия: депутатитѣ, общинскитѣ кметове и тѣхнитѣ помощници.

Чл. 66. Не могатъ да сж членове на окръжнитѣ съвѣти:

а) държавнитѣ чиновници и служащитѣ въ окръжнитѣ управления съ плата, учителитѣ и духовнитѣ лица;

б) наемателѣтѣ и арендаторитѣ на окръжни и държавни имоти;

в) ония, които иматъ нѣкое предприятие съ окръжното управление и съ правителството.

Чл. 67. Членовѣтѣ 35, 36 и 37 се приспособляватъ и на окръжнитѣ съвѣти.

Чл. 68. Окрѣжнитѣ съвѣти се съставляватъ отъ 15 члена, които се назначаватъ за 6 години и се промѣняватъ изцѣло.

Членовѣтѣ имъ могатъ да бждѣтъ избрани отъ ново. Тѣ засѣдаватъ въ окръжнитѣ градъ.

Чл. 69. Допълнителни избори ставатъ само когато окръжния съвѣтъ изгуби повече отъ третя часть отъ своитѣ членове.

Новоизбраннитѣ членове изпълняватъ длѣжността си само толкова врѣме, колкото е оставало да служатъ тѣзи, които тѣ сж замѣстили.

Чл. 70. Когато ще ставатъ нови избори за окръжнитѣ съвѣти, първостепеннитѣ избирателѣ се свикватъ чрѣзъ Княжески указъ, който се обнародва поне единъ мѣсець по рано и който опрѣдѣля днитѣ, въ които ще станѣтъ изборитѣ на гласнитѣ и изборитѣ на членовѣтѣ

за окръжнитѣ съвѣти. Тия дни трѣбва да бждѣтъ недѣлни дни.

Чл. 71. Когато първостепеннитѣ избирателѣ се свикватъ съгласно съ прѣдидущий членъ, прѣди да почнатъ изборитѣ, тѣ се съставятъ на избирателни купове, отъ които всѣки единъ избира единъ гласенъ.

Всѣки купъ се съставя отъ 50 избирателѣ.

Фракциитѣ не се броятъ, а останалитѣ лица се сливатъ въ другитѣ купове, безъ за иматъ послѣднитѣ право да избиратъ повече отъ единъ гласенъ.

Чл. 72. Членовѣтѣ 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30 и 31 се приспособляватъ и на изборитѣ за окръжнитѣ съвѣти.

Чл. 73. Кмета предава незабавно списъка на гласнитѣ на окръжнитѣ управителъ, който, съгласно съ общинскитѣ списъци, съставя по азбученъ редъ общій списъкъ на гласнитѣ за цѣлото окръжие.

Чл. 74. Окрѣжний управителъ прави приказъ, който се обнародва въ вѣстницитѣ на окръжието, ако има такива, и се залѣпява въ всѣчкитѣ общини, и чрезъ който се свикватъ гласнитѣ въ окръжнитѣ градъ за единъ недѣленъ дѣнь.

Въ него съврѣменно се обозначава деня, часа и мѣстото за извършване на окончателнитѣ изборъ.

Чл. 75. Членовѣтѣ 42 и 43 се приспособляватъ и за изборитѣ на окръжнитѣ съвѣти.

Чл. 76. Избирателното бюро се съставя прѣди събиранѣто на гласнитѣ и се состои:

а) отъ председателя на окръжния сждъ като председателъ;

б) отъ Мировия сждия, който има сѣдалището си въ окръжния градъ;

в) отъ най старитѣ по години сждебенъ засѣдателъ въ сждилището, и

г) отъ кмета и първия му помощникъ въ окръжнитѣ градъ.

Чл. 77. Ако едно отъ послѣднитѣ три лица, означени въ предидѣщия членъ, се случи членъ въ окръжнитѣ съвѣтъ, то се замѣстя:

а) сждебнитѣ засѣдателъ съ най стария неговъ събратъ;

б) Кмета и помощника му съ другъ помощникъ, а въ случай, че нѣма такъвъ, съ други единъ отъ членовѣтѣ на общинския съвѣтъ отъ града, взети по реда на тѣхното избирание.

Чл. 78. Всѣки гласенъ получава свидѣтелство отъ общината си за удостовѣрение, че е избранъ. Свидѣтелството се издава отъ кмета и трѣбва да носи печата му.

Гласния, когато се представи да гласоподава, показва свидѣтелството си на председателя на бюрото, който ще откъсне единия му край и ще го върне на избирателя, за да му послужи въ случай на вториченъ изборъ.

Чл. 79. Гласоподаванието става само чрезъ ръкописни бюлетини.

Чл. 80. Членовѣтѣ 46, 47, 49, 50 и 51 се приспособляватъ на тия избори.

Чл. 81. Избора почнува въ (9) деветъ часа сутринъ и се свършва на три послѣ пладнѣ.

Той може да се свърши и по рано, ако се укаже, че всѣчкитѣ гласни сж подали бюлетинитѣ си.

Чл. 82. Членовѣтѣ 53, 54 и 55 се приспособляватъ тоже.

Чл. 83. Бюрото може да призове за провѣркитѣ нѣколко отъ гласнитѣ, които знайтъ да четѣтъ и да пишѣтъ.

Тѣзи лица ще спомагатъ на бюрото въ изброяване гласовѣтѣ.

Чл. 84. Ако повече отъ половината гласове на избирателитѣ не сж били дадени на едно число кандидати равно съ числото на лицата, които трѣбва да се избиратъ за членове на окръжния съвѣтъ, тогава се пристѣпва незабавно къмъ нови допълнителни избори, за да се избѣрѣтъ лица за ония мѣста, които първитѣ избори сж оставили праздни.

Този изборъ трае най малко единъ часъ и най много четири часа, освѣнъ, ако всѣчкитѣ записани гласни въ списъка се гласували въ по кратко врѣме. Тѣзи, които получатъ този пжтъ вишегласие, какво и да бжде числото на гласовѣтѣ, се считатъ избрани.

Чл. 85. Въ врѣме на засѣданието се съставя протоколъ за начина, по който изборитѣ сж се свършили.

Той се подписва отъ членоветѣ на бюрото и отъ тѣзи, които сж правила прѣброяванието, ако такива сж били призвани, тѣй както и отъ присѣтствующитѣ гласни.

Той обѣема:

а) датата на Княжеския указъ, съ който се е свикало събранието;

б) деня и мѣстото на изборитѣ;

в) имената и качества на членоветѣ на бюрото;

г) имената на прѣброителитѣ, ако сж били призвани такива;

д) обозначение да ли веднѣжъ или въ два пѣти сж се направили изборитѣ;

е) часа, когато е започналъ избора и когато се е свършилъ;

ж) числото на гласнитѣ, записани въ списъка;

з) числото на гласнитѣ, които сж гласоподавали на всѣки изборъ;

и) имената на общинитѣ, които не сж испроводили избиратели;

і) имената на избирателитѣ, които не сж взели участие въ една или въ двата избори;

к) числото на полученитѣ гласове на всѣки изборъ и за всѣки кандидатъ;

л) окончателниятъ резултатъ на всѣки изборъ;

м) списъка на избранитѣ по реда на полученитѣ гласове;

н) заявленията, които сж били направени на бюрото и рѣшенията, които бюрото имъ е дало, и

о) извънреднитѣ случки, ако е имало такива.

Чл. 86. Подлинника на тоя протоколъ се представя незабавно на окръжниятъ управителъ, който го пази въ окръжнитѣ архиви, а испроважда завѣренъ прѣписъ на Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла.

Чл. 87. Едно възнаграждение отъ 40 стот. за всѣки километръ се дава на гласнитѣ, които сж присѣтствували на изборитѣ, за разстоянието отъ общината до окръжниятъ градъ.

Това възнаграждение се плаща отъ суммитѣ на окръжния съвѣтъ тутакси послѣ избора и на основание на свидѣтелството, съ което всѣки гласенъ е снабденъ.

Чл. 88. Изборитѣ се поднасятъ чрѣзъ Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла на одобрението на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО.

Чл. 89. Всѣкой изборъ на окръженъ съвѣтъ може да се оспори прѣдъ окръжния съдъ въ разстояние на 8 денѣе отъ избора, или отъ окръжния управителъ, или отъ петмина гласни най малко, чрѣзъ едно писмено заявление.

Сжда рѣшава публично и безплатно такива дѣла, слѣдъ устни разисквания и безъ право на апелъ, но съ право на касация, въ разстояние на 5 дни отъ деня на съобщението рѣшението на сждилището.

Предсѣдателя на окръжния съдъ, като членъ на бюрото, не засѣдава при разгледване на таково дѣло.

Въ случай на кассиране дѣлото, касацията трѣбва да издаде рѣшението си въ разстояние на 10 денѣе отъ приеманьето касационната жалба.

Чл. 90. Нередовноститѣ, които би се случили въ общинитѣ при избора на гласнитѣ, немогатъ да причинятъ кассираньето на изборитѣ за членове на окръжниятъ съвѣтъ, освѣнъ ако числото на неправилно избранитѣ гласни, извадено отъ полученото вишегласие и приложено при числото на гласовѣтъ на неизбранныя кандидатъ, който е добилъ най-много гласове, окончателния резултатъ на избора би се измѣнилъ.

ГЛАВА VI.

ЗА ИЗБИРАНЕ ПРЕДСТАВИТЕЛЕ ЗА ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ.

Чл. 91. Депутатитѣ представляватъ не само окръжието, което ги е избрало, но всичката държава.

Тѣ се избиратъ по окръжие и по списъчно гласуване (scrutin de liste).

Числото на депутатитѣ се опредѣля споредъ числото на околитѣ въ всѣки окръгъ, като се смѣта по единъ представителъ на всяка околия.

Чл. 92. Представителитѣ се избиратъ за шесть години и могатъ да бждѣтъ отъ ново избрани въ слѣдующий периодъ.

Въ сжщия периодъ тѣ не могатъ да се избиратъ, ако сами сж си дали оставката.

Чл. 93. Могатъ да бждѣтъ избрани за представителѣ:

Избирателѣтъ, които сж навършили тридесетогодишната си възраст, които знайтъ да четатъ и да пишатъ свободно, които иматъ мѣстожителството си въ окръжието и притѣжаватъ недвижими имущества, сами или задружно съ другитѣ.

Чл. 94. Могатъ да бждѣтъ такожде избрани въ окръга на мѣстожителството си и:

а) членоветѣ на окръжнитѣ съвѣти;

б) общинскитѣ кметове и тѣхнитѣ помощници;

в) владицитѣ;

г) засѣдателѣтъ при окръжнитѣ сждилища, както и всичкитѣ служащи по изборъ;

д) ония които иматъ университетско образование, ако не сж на правителствена или общинска служба.

Чл. 95. Освѣнъ това въ всичкитѣ окръжия могатъ да бждѣтъ избрани:

Министритѣ, които сж на служба.

Чл. 96. Не могатъ да бждѣтъ избрани за представителѣ:

а) членоветѣ на Държавния Съвѣтъ;

б) членоветѣ на Смѣтната Палата;

в) сждитѣ и чиновницитѣ отъ всичкитѣ вѣдомства;

г) чиновницитѣ по финансовото вѣдомство на Държавата, на окръжитѣ и общинитѣ;

д) учителѣтъ и свещеницитѣ;

е) наемателѣтъ и арендаторитѣ на държавни имущества, и

ж) ония, които иматъ нѣкое предприятие за смѣтка на Държавата.

Чл. 97. Ако една отъ причинитѣ на неизбираемостъта постигне единъ избранъ представителъ, той престава да е депутатъ.

Чл. 98. Въ случай че останѣтъ десетъ вакантни мѣста въ народното събрание или же мѣстата на една третя часть отъ представителѣтъ на единъ окръгъ произвеждатъ се допълнителни избори.

Допълнителнитѣ избори ставатъ по сжщия начинъ, както и общитѣ.

Новоизбраннитѣ представителѣ оставатъ депутати толкова врѣме, колкото лицата, които тѣ замѣстятъ, трѣбвало би да упражняватъ представителското си право.

Чл. 99. Членоветѣ 70, 71, 72, 73, 74 и 75 се приспособяватъ и за народнитѣ представителѣ.

Чл. 100. Избирателното бюро, съставено отъ напрѣдъ, ще се състои отъ постоянната комиссия на окръжниятъ съвѣтъ подъ предсѣдателството на предсѣдателя отъ сжщата комиссия.

Забѣлѣжка. До гдѣ се издаде новий законъ за окръжнитѣ управления и до гдѣ се той тури въ дѣйствиѣ, избирателното бюро ще се съставя отъ окръжнитѣ съвѣти.

Чл. 101. Членоветѣ 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89 и 90 се приспособяватъ тоже въ тия избори.

Забѣлѣжка: Прѣвиденото въ чл. 87 възнаграждение въ изборитѣ на депутатитѣ се дава на гласнитѣ отъ държавното съкровище.

Чл. 102. Заявления противъ избора могатъ да ставатъ въ разстояние на петъ дена въ мѣстний окръженъ съдъ, който безъ забава ги испраща въ Кассацията, било отъ окръжниятъ управителъ било отъ петъ избирателѣ чрезъ писмено заявление.

Въ десетъ день отъ датата на приеманіе заявлението Кассацията въ извънредно засѣдание разгледва публично дѣлото, и издава рѣшението си безплатно, слѣдъ като изслуша прокурора.

Чл. 103. НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Князя прѣди отварянието на всѣка сессия, назначава чрѣзъ указъ, изъ

помежду окончателно избранитѣ представители, председателя и подпредседателитѣ на Народното Събрание.

Председателя назначава двама секретари и двама квестори изъ помежду представителитѣ.

Председателя, подпредседателитѣ и секретаритѣ съставятъ бюрото на камарата.

Чл. 104. Когато ще се свика Вилкото Народно Събрание, то се събира по начина, показанъ по горѣ, и всичкитѣ членове относително до обикновенното Събрание се прилагатъ и за изборитѣ на Великото Народно Събрание.

Обаче за Великото Събрание всѣки окръгъ ще избира двойно число представители отъ колкото избира за обикновенно Събрание.

Представителитѣ отъ обикновенната камара могатъ да бѣдѣтъ тоже избрани.

Чл. 105. Народнитѣ представители получаватъ, догдѣ трае сесията, за всѣки день по петнадесетъ лѣва наднични; тѣ получаватъ и за пѣтни разноски по 60 стотинки на единъ километръ за отиване и завръщане.

Народнитѣ представителѣ, които живѣятъ въ града, дѣто засѣдава Народното Събрание, получаватъ само наднични по десетъ лѣва на день.

ГЛАВА VII.

ПРЕСТЪПЛЕНИЯ ПО ИЗБОРИТЪ.

Чл. 106. Всѣки, който чрѣзъ заплашване би препятствувалъ на единъ избирателъ да гласоподава или за да го принуди да гласоподава въ извѣстно направление, всѣки който би давалъ подаръци за едно отъ горнитѣ условия, се наказва съ затворъ отъ 6 дни до единъ мѣсець и съ глоба отъ 25 до 300 лѣва, или само съ едно отъ двѣтѣ тѣзи наказания.

Избирателя, който би приелъ подаръци за да гласува въ извѣстно направление, или за да не гласува никакъ, подпада подъ сѣщото наказание.

Чл. 107. Който би гласоподавалъ два пѣти въ сѣщиятъ изборъ, или който, като е знаелъ, че споредъ закона, нѣма право да избира, а е гласоподавалъ, подпада подъ предвиденитѣ въ горния членъ наказания.

Чл. 108. Който би извадилъ бюлетини, слѣдъ като сѣ били турени въ кутията или чрѣзъ измама би положилъ други бюлетини, който въ прѣброяването гласовѣтъ на бюлетинитѣ би изоставилъ имена, или би казалъ други, които не сѣ записани въ тѣхъ, се наказва съ затворъ отъ три мѣсеци до двѣ години и съ глоба отъ 100 до 2,000 лѣва.

Чл. 109. Който би влѣзълъ въ залата на изборитѣ съ оръжие, или би употребилъ насилие чрѣзъ отнемане на кутията или чрѣзъ изгонване на избирателитѣ, като ги бие или заплашва съ оръжие за да имъ препятствува да гласоподаватъ или да гласоподаватъ въ извѣстно направление, се наказва съ затворъ отъ двѣ до петъ години и съ глоба отъ 300 до 5,000 лѣва.

Чл. 110. Който съ цѣлъ да смути изборитѣ произвежда скандалъ чрѣзъ викове въ залата на събранието, се наказва съ затворъ отъ шестъ дни до единъ мѣсець и съ глоба отъ 25 до 300 лѣва, или съ едно отъ двѣтѣ тия наказания.

Чл. 111. Всѣки, който би умишлено влѣзълъ, безъ да има право, въ залата на изборитѣ, се наказва съ глоба отъ 10 до 100 лѣва.

Чл. 112. Всѣки, който не се покори на законно издадената заповѣдь отъ старшия на единъ купъ или отъ председателя на избирателното бюро, за да излѣзе на вѣнъ отъ залата, се подлага на наказанията, предвидени въ 106 членъ.

Чл. 113. Ако виновнитѣ по прѣстѣпленията, предвидени въ предидущитѣ членове, сѣ държавни или обществени чиновници или членове отъ избирателнитѣ бюра, наказанията за тѣхъ се удвояватъ.

Чл. 114. На неизбранитѣ кандидати се дава право да преслѣдватъ прѣдъ сѣдилища предвиденитѣ прѣстѣпления въ настоящитѣ законъ.

ГЛАВА VIII.

ОТМѢНЕНИЕ.

Чл. 115. Закона издаденъ на 17 Декемврия 1880 год. се отмѣнява.

УКАЗЪ

№ 601.

НИЙ АЛЕКСАНДРЪ I.

Съ Божия милость и народната воля

Князь на България.

По предложението на Наштъ Министеръ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, представено Намъ съ докладътъ му отъ 14 текущия 1882 год. подъ №. 6535,

ПОСТАНОВИХМИ И ПОСТАНОВЯВАМИ:

Суммата за обдържанieto на Разградский оспенний телятникъ до края на текущата година да се вземе изъ общитѣ остатъци по Медицинското управление по бюджета на настоящата 1882 финансова година.

Исполнението на настоящия указъ се възлага на Наштъ Министеръ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла.

Издаденъ въ Руссе на 2 септемврия 1882 година.

На първообразното съ собственната рѣка на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО написано:

Александръ.

Приподписалъ:

Врѣменно управляющий Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла Д. Д. Агура.

Докладъ до Негово Височество.

№ 6535.

Господарю!

Съ указъ отъ 12 февруарий 1882 год. подъ №. 102 Ваше Височество благоволихте да разрѣшите, щото изъ остатъцитѣ на Медицинската часть по § 23 ст. 2 глава V отъ бюджета на миналата 1881 финансова година, да се взематъ 6500 лева за устройване оспенний телятникъ у г. Разградъ.

Но тъй като, по указъ на Ваше Височество подъ №. 101 всичкитѣ сумми по Медицинската часть отъ остатъцитѣ на миналата 1881 година се пренесоха у Министерството на Общитѣ Сгради, Земледѣлието и Търговията, за построяване болницитѣ, то честь имамъ най-покорно да моля Ваше Височество да благоволите да разрѣшите, щото суммитѣ за обдържанъето оспенния телятникъ въ г. Разградъ до свършването на тази година, да се взематъ отъ общитѣ остатъци на Медицинското управление по бюджета на текущата 1882 година.

Ако Ваше Височество одобрявате това мое предложение, то благоволете да подпишете приложеный тукъ указъ. Съмъ Господарю, на Ваше Височество най-покоренъ служителъ и вѣренъ подданикъ.

София, 14 августъ 1882 година.

Подписалъ:

Врѣменно управляющий Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла Д. Д. Агура.

Съ указъ подъ №. 600 отъ 2 септемврий т. г. отпущатъ се отъ § 17 ст. 4 по текущия бюджетъ на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла 400 лева на Ивана Чивчиева за пѣтни разноски при завръщанieto му въ България отъ Москва, гдѣто е свършилъ наукитѣ си по Медицинский факултетъ.

Съ указъ подъ №. 604 отъ сѣща дата се постановява: отъ непредвиденитѣ сумми на Медицинското управление по § 20 ст. 2 глава VIII отъ бюджета на текущата 1882 финансова година да се отпуснѣтъ 300 лева, за исплащанъе съдържанъето на тримата фелдшери оспопрививатели при Разградската болница за мѣсець априль.